

DE NÆRE TING

NOEN DU VIL GRATULERE?

Send oss noen ord og eventuelt bilde!

Postadresse: Postboks 124 Teie, 3106 Nøtterøy.

Besøksadresse: Teiegården, Ørsnesalléen 31, 2. etasje.

E-post: red@oyene.no

Telefon: 33 34 57 77

Mats har laget viktig film

UKAS ØYBOER

Navn: Mats Grorud

Bakgrunn: Er fra Nøtterøy og har laget film for ungdom med sterke inntrykk fra Palestina-krisen.

I neste uke skal 338 tiende-klassinger fra Færder kommune se animasjonsfilmen «Tårnet». Mats Grorud fra Nøtterøy er med på hver visning og har samtale med elevene etterpå.

SVEN OTTO RØMCKE
red@oyene.no
970 76 298

Mats Grorud (f. 1976) er filmskaper og sier han gjør som alle andre filmskaperne: Han lager filmer om ting som opptar ham. Det gjelder i aller høyeste grad «Tårnet». Filmen handler om Palestina-krisen, som han langt på vei har opplevd på kroppen. Men det gjelder også filmen om fornyelsen av Beijing. Han bodde i den kinesiske hovedstaden i seks måneder. Og det gjelder kommersialiseringen av julen, som resulterte i filmen «Julenilsen».

Hvorfor flyktningfilm?

- Jeg er nok en ganske politisk kunstsaker, sier han, men legger vekt på at han ikke er noen ensom ulv.

- Jeg er avhengig av å ha flinke folk rundt meg, slik at vi sammen kan få til mer enn jeg kunne klart selv. Jeg har jobbet med animasjon hele livet og har hele tiden skapt min egen jobb. Det betyr at jeg får jobbe med noe jeg synes er kjempeinteressant. Og jeg lærer fortsatt veldig mye.

Hva får så en nokså ung mann fra Norge til å vie mellom en fire del og en tredel av livet, så langt, på palestinske flyktninger og deres situasjon? Det kan virke som om det ligger i Mats Groruds natur. Men det hjalp nok at han som liten var med moren, som er sykepleier, til kriseområder i Midtøsten. Han bodde et år sammen med henne i Kairo da han var tolv. Og da han var ferdig med animasjonsutdannelsen, jobbet han et år i barnehage i en flyktningleir.

Opplevelser satte spor

Mats Grorud forteller at han og moren hadde planlagt å reise

FILMSKAPEREN: På Saga kino i Oslo ble det malt et graffiti-bilde fra «Tårnet» på veggen i kjellertrappen. Her er Mats Grorud foran bildet av flyktningjenta Wardi og oldefaren Sidi. **FOTO: S.O. RØMCKE**

på besøk i leirene når det ble noenlunde fred i området. Det var da, i 2002, han fikk lyst til å bo der selv et år og ble frivillig barnehageassistent.

- Det ga opplevelser som satte veldig spor. Jeg var opptatt av palestinerne situasjon allerede som tolvåring, sier han og minner om at det finnes palestinere i flyktningleirene i Libanon, som har sittet der i 71 år.

Mens han bodde i flyktningleiren, gjorde han intervjuer med vennene sine. Han spurte dem om hvordan de så på oppveksten sin, livet i leiren og livet som flyktning. Det ga ham lyst til å lage film om det å være i leir. Det gjorde han, og nå bruker han deler av intervjuene som underlag for handlingen i «Tårnet».

Alle med blanke øyne

I 2010 begynte han med arbeidet på «Tårnet», og det ble fem, seks år med turer opp og ned. Han er eneansvarlig for manuskriptet, men han har brukt mye av stoffet han fikk av vennene sine i flyktningleiren.

- Det er det første fullstendige filmmanuset jeg skrev. Før har jeg bare laget kortfilm, og da bruker vi storyboard, som er tegnede skisser av det som skal skje. Jeg må innrømme at det har vært litt vanskelig å fri seg fra det dokumentariske, men jeg må ha fått til noe. Både nære og litt mer perifere venner fra oppholdet i leiren er fornøyd med resultatet.

- Det er jo vanskelig for oss fra Norge å forestille oss 71 år i leir. De er fordrevet fra hjemmene sine, er kort vei hjemmefra og har fortsatt nøkkelen til huset sitt. Men de kommer ikke dit, og de kommer ikke inn. Da min

venn Hassan, som nå bor i Sverige, så filmen, gråt han hele veien, sier Grorud, som sjelden opplever at noen ser filmen uten å komme ut med blanke øyne. Filmen er vist for syriske flyktninger i Norge, og den virker sterkt.

Forvist i 1948

Filmskaperen sier han har laget en annerledes film om folk som overlever til tross for, og ikke på grunn av. Han har vist «Tårnet» for palestinere i åtte leire. Det gjør et enormt inntrykk på folk, som føler seg glemt av verden rundt, at det kommer noen utenfra og forstår dem og lager film om dem.

Nå skal 338 skoleelever fra Færder se filmen. Det er en historisk film med små historiske tilbakeblikk, som går tilbake til 1948. I det året ble store deler av den palestinske befolkning forvist i det Grorud kaller en form for etnisk rensing.

- Det er ingen tvil om hva som skjedde. Det er belagt i israelske kilder, og israelske historikere har skrevet om det i 20 år. Nå håper jeg at barn, unge og voksne som ser filmen, ser at den historien ikke er så komplisert som den fremstår, og at vi klarer å se på personene i filmen som mennesker og ikke bare flyktninger. Det som før var langt borte, er ikke så langt borte. Gjennom de mange fra andre land som er hos oss, blir det en del av hverdagen.

Tema å drøfte hjemme

Og så er det altså en animasjonsfilm. Og ikke bare det. Det er en uvanlig kombinasjon av dukkefilm og tegnefilm. Dessuten er den basert på ekte historier. Når Grorud møter skoleele-

ver, forteller han hvordan filmen ble til. Elevene synes naturlig nok at det er spennende å høre hvordan filmen ble skapt, men det er stor interesse for hvordan det er å bo i leir. Det er ikke lagt opp til å ha forkunnskaper.

- Grunnen til jeg laget animasjonsfilm, er at jeg vil at barn og voksne kan se den sammen. Animasjonen er et dramaturgisk grep for å fange et større publikum. Det er ikke noe etterarbeid utover diskusjonen etterpå. Men filmen passer godt for skoler med kunstfag, samtidig er den svært aktuell og relevant i andre fag. For mange elever er det nok også et tema å drøfte når de kommer hjem.

Filmen gir fnugg av håp

Mats Grorud sier at filmen er sterk, men det er ikke noe å grue seg til.

- I scener som handler om krig, kan dukker og tegninger gi avstand. Det blir ikke så farlig, men ikke mindre engasjerende. Det ungdommen ser i spill, er til dels mye verre. I én scene blir et barn skutt. Det kunne vi ikke vist om det var en ordentlig film, men det er dystert i leirene, og det er ikke en Disney-film.

Egne barn gir stemmer

Filmen er laget i en engelsk, arabisk, fransk og norsk versjon. I den norske versjonen har Groruds tre barn hver sin stemme. Det var en populær kompensasjon for at pappa har vært så mye på reise mens filmen ble skapt.

- Har den hatt effekt?

- Ja, filmen har hatt effekt. Svært mange er rørt, og mange har grått en skvett. Det er også mange som kanskje orker, eller ønsker, å engasjere seg litt mer. Jeg håper dessuten at det store antall i leirene som føler seg glemt, verdsetter og er stolt over at noen har sett dem og laget en film som gjør at de blir sett ute i verden. Så lenge jeg som kommer fra Norge, og ikke står midt i dette, har laget en film, er det fnugg av håp, sier filmskaperen. Han legger ikke skjul på at filmen er laget ut fra et palestinsk perspektiv.

- Dette skal være en film om palestinere, sier han og er stolt av at filmen fikk positiv omtale med høye terningkast og gjennomgående femmere på terningen. FN-sambandet har tatt inn filmen, og tilbyr den til skolene.

Klimakrisen er så enorm

«Tårnet» er satt opp på kino i en rekke land, i Oslo gikk den på Saga kino, og den har vært med på 170 festivaler. I Haugesund var «Tårnet» nominert til to priser.

Mats Grorud er sterkt engasjert i verdens store og små kriser. Nå som han har arbeidet intenst med Palestina-krisen i åtte år, har han kanskje funnet flere ting å rette oppmerksomheten og filmkameraet mot?

- Miljøet og tilstanden på kloden er kjempeskremmende. Men det er litt vanskelig å forholde seg til, fordi det er så massivt, så enormt. Jeg har tre barn på sju, ti og tretten, og her snakker vi om tidshorisonter som er nær og skremmende. Det gjør meg opprørt og redd, og jeg merker at det er vanskelig å gjøre nok. Det er vanskelig å vite hvordan man skal snakke med barn om det. Det er så stort. Hvordan skal jeg snakke om et så kort tidsperspektiv uten å skremme vettet av barna mine, sier mannen som ble med i Natur og ungdom da han var tolv år gammel. Da gir neste skritt seg nesten selv.

Nigerdeltaet neste gang

- Jeg holder på med et nytt filmprosjekt som handler om Nigerdeltaet i Nigeria. Der er situasjonen nesten parallell til Norge. De fant olje for 50 år siden, med katastrofale følger for landet. Nigeria har en ufattelig sammensatt natur, hvor de har alt av alt. Nå er store områder lagt øde på grunn av oljen, sier han og håper det skal bli en ny film til Den kulturelle skolesekken. Animasjonsfilm dette også, og den ligger fem til seks år fram i tid, hvis han er heldig. Det er ikke gratis å produsere film. Han trenger et sted mellom 30 og 50 millioner kroner. Dette er ikke kommersielle filmer i tradisjonell forstand, så da står ikke finansieringskildene i kø.

«Tårnet» ble finansiert med offentlige midler fra Norge, Sverige, Frankrike og EU. Det krever et utall av søknader.

- Det er enklere og raskere om jeg kan få inn private penger, sier han og drømmer av og til om Netflix. Han vet ikke helt om han vil det. Det er en verden han ikke kjenner så godt. Men «Tårnet» skal uansett vises for Disney og Netflix. I november settes den opp på kino i Los Angeles.